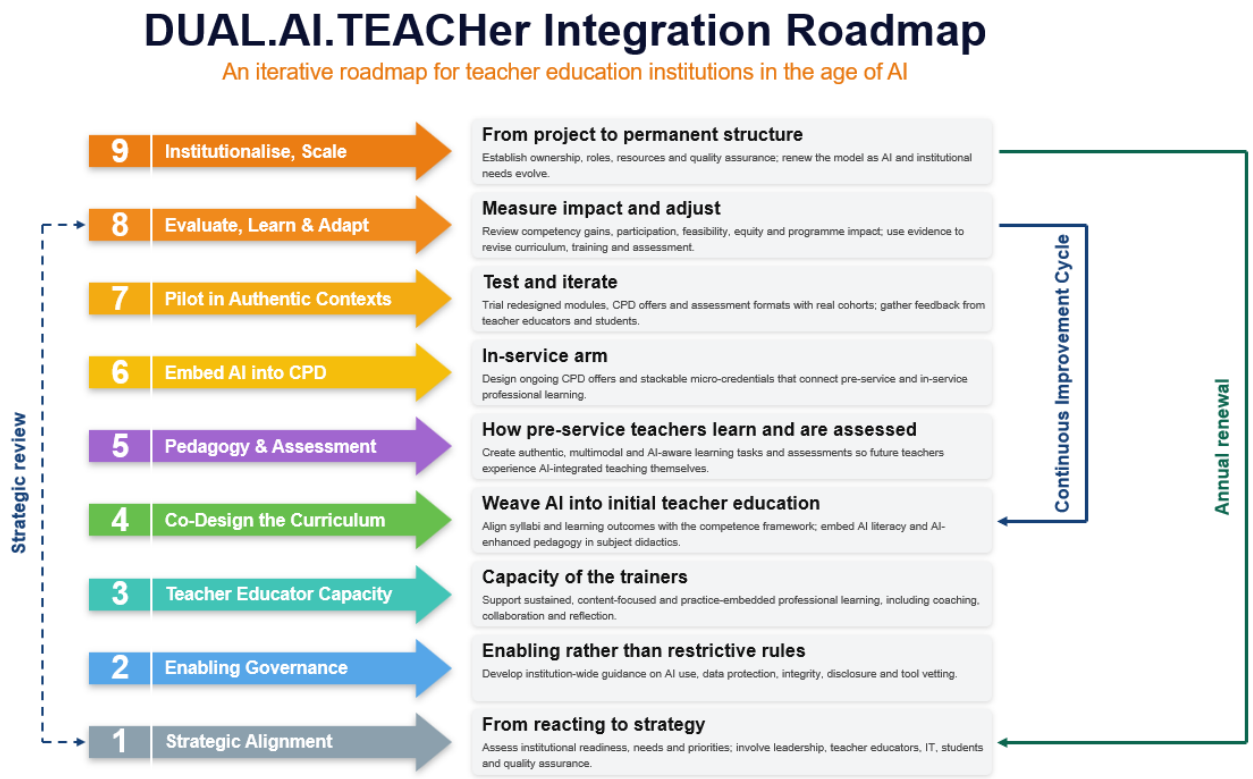
5.4 Úplný plán postupu pre inštitúcie vzdelávajúce učiteľov

Komu je táto časť určená

Dekanom, riaditeľom študijných programov, vzdelávateľom učiteľov a osobám zodpovedným za zabezpečovanie kvality v inštitúciách, ktoré pripravujú učiteľov. Tento plán postupu bol napísaný predovšetkým pre vás a táto časť predpokladá, že ste si prečítali deväť etáp v kapitole 5.1. Na rozdiel od čitateľov zo škôl musia inštitúcie vzdelávajúce učiteľov vnímať plán postupu ako celok, pretože jednotlivé etapy sa týkajú rôznych oblastí inštitucionálnej zmeny, ktoré sú navzájom prepojené.

Obr. 1: „Plán postupu integrácie DUAL.AI.TEACHer: Deväť etáp inštitucionálnej integrácie UI vo vzdelávaní učiteľov“

1. Strategické zosúladenie

Od reagovania k stratégii. Väčšina inštitúcií nezačína od nuly. Začínajú s mozaikou jednotlivých iniciatív, neformálneho používania nástrojov a nevyriešených obáv. Prvá etapa zviditeľňuje túto východiskovú pozíciu a mení ju na spoločné strategické smerovanie. Vedenie proces otvára, namiesto toho, aby ho delegovalo, pretože neskoršie etapy si vyžadujú rozhodnutia o personálnom zabezpečení, zdrojoch a kurikule, ktoré potrebujú inštitucionálnu podporu. Inštitúcia posúdi svoju pripravenosť, potreby a priority a zriadi medziodborový riadiaci tím, ktorého súčasťou sú vzdelávatelia učiteľov, IT, študenti a zabezpečovanie kvality. Zapojenie študentov nie je symbolické: kurikulum zažívajú priamo a vo vzdelávaní učiteľov sú zároveň členmi budúcej profesie.

Etapa je ukončená vtedy, keď inštitúcia dokáže písomne uviesť, kde sa nachádza, čo chce dosiahnuť a kto je zodpovedný za ďalší postup.

2. Podporujúce riadenie

Usmernenia prichádzajú včas, pretože neistota sa môže stať hlavnou prekážkou zavádzania. Zamestnanci, ktorí nevedia, čo je dovolené, sa môžu UI buď úplne vyhýbať, alebo ju používať bez spoločných očakávaní. Inštitúcia vypracuje celoinštitucionálne usmernenia, ktoré pokrývajú používanie UI, ochranu údajov, akademickú integritu, očakávania týkajúce sa uvádzania použitia UI a proces posudzovania a schvaľovania nástrojov. Rozhodujúcou voľbou pri ich koncipovaní je rámcovanie: usmernenia by mali vysvetľovať, čo je možné a za akých podmienok, namiesto toho, aby pozostávali prevažne zo zákazov. Návrh usmernení sa pred prijatím dá do pripomienkovania, čím sa zvýši jeho praktická užitočnosť aj legitimita.

Etapa je ukončená vtedy, keď zamestnanci dokážu ľahko nájsť jasnú odpoveď na otázku „Smiem to urobiť?“ a vedia, na koho sa obrátiť, keď určitý prípad presahuje rámec usmernení.

3. Kapacity vzdelávateľov učiteľov

Vzdelávatelia učiteľov nemôžu modelovať postupy, ktoré sami nemali príležitosť preskúmať. Táto etapa buduje ich kapacity prostredníctvom profesijného vzdelávania, ktoré je dlhodobé, nie jednorazové, ktoré je prepojené s obsahom a odborovými didaktikami namiesto toho, aby sa sústredilo najmä na nástroje, a ktoré je zakotvené v praxi prostredníctvom spolupráce, koučingu a štruktúrovanej reflexie. Ide o znaky, ktoré sa konzistentne spájajú s účinným profesijným rozvojom učiteľov (Lipowsky & Rzejak, 2021). Kompetencie sa mapujú voči Rámcu kompetencií DUAL.AI.TEACHer a Rámcu kompetencií UNESCO v oblasti UI pre učiteľov, aby malo ich rozvíjanie smerovanie aj referenčný bod. Integrácia UI by mala nadväzovať na

existujúcu odbornú expertízu vzdelávateľov učiteľov a nemala by UI vnímať ako samostatnú technickú kompetenciu. Jediný workshop túto etapu neukončí. Etapa je ukončená vtedy, keď majú vzdelávatelia učiteľov trvalé príležitosti rozvíjať a uplatňovať postupy súvisiace s UI vo vlastnom vyučovacom kontexte a reflektovať ich.

4. Spoločný návrh kurikula

Tu sa UI presúva z aktivít mimo kurikula do formálneho študijného programu. Dokumentácia kurzov a modulov sa prehodnotí a vzdelávacie výstupy sa zosúladia s rámcom kompetencií tak, aby to, čo sa vyučuje, precvičuje a hodnotí, smerovalo rovnakým smerom. Ústredným princípom návrhu tohto plánu postupu je, že gramotnosť v oblasti UI a pedagogika s podporou UI by mali byť zakotvené v odborových didaktikách, a nie obmedzené na samostatný modul. Samostatný kurz o UI môže byť užitočný ako prechodný krok, hrozí však, že bude signalizovať, že UI je oddelená téma, a nie súčasť bežného vyučovania predmetov. Spoločný návrh so vzdelávateľmi učiteľov je dôležitý, pretože tí, ktorí budú upravený študijný program vyučovať, ho musia spoluvytvárať.

Etapa je ukončená vtedy, keď sú vzdelávacie výstupy súvisiace s UI viditeľné v bežnej dokumentácii viacerých predmetov alebo modulov a sú prepojené so širším študijným programom, namiesto toho, aby boli izolované v jedinom kurze.

5. Pedagogika a hodnotenie

Zmena kurikula na papieri nestačí, ak vyučovanie a hodnotenie zostanú nezmenené. Táto etapa nanovo navrhuje učebné úlohy a formáty hodnotenia tak, aby boli autentické, multimodálne a zohľadňovali UI, a aby sa hodnotenie sústredilo na to, čomu budúci učitelia rozumejú, čo dokážu zdôvodniť, vytvoriť a uplatniť, a nie na výstupy, ktoré dokáže generatívny systém vyprodukovať na požiadanie. Rovnako dôležitý je modelovací efekt: budúci učitelia by mali premyslené vyučovanie s integrovanou UI zažiť najprv ako učiaci sa, skôr než sa od nich očakáva, že ho budú používať ako profesionáli. Vzdelávanie učiteľov tu má osobitnú príležitosť, pretože študenti zažívajú vyučovacie postupy a súčasne si rozvíjajú vlastnú profesijnú prax.

Etapa je ukončená vtedy, keď sa vzdelávacie výstupy súvisiace s UI odrážajú v skutočnej vyučovacej a hodnotiacej praxi, a nie sú len doplnené do opisov modulov alebo požiadaviek na uvádzanie použitia UI.

6. Zakotvenie UI v ďalšom profesijnom vzdelávaní

Inštitúcie vzdelávajúce učiteľov nepripravujú len budúcich učiteľov; podporujú aj tých, ktorí už v školách pracujú. Táto etapa rozvíja ďalšie profesijné vzdelávanie do podoby štruktúrovanej ponuky, a nie série izolovaných podujatí. Platia tu rovnaké podmienky kvality ako v etape 3:

dlhodobé zapojenie, jasné obsahové zameranie, príležitosti na precvičovanie a nadväzná podpora prostredníctvom spolupráce, spätnej väzby alebo koučingu. V modeli DUAL.AI.TEACHer možno túto prácu prepojiť s certifikačnou cestou vyvinutou v rámci T2.6, čo umožňuje, aby sa profesijné vzdelávanie postupne prehlbovalo. Etapa 6 zároveň vytvára obojsmerné prepojenie so školami: inštitúcie prispievajú profesijným vzdelávaním, zatiaľ čo učitelia z praxe prinášajú aktuálne skúsenosti z tried späť do vzdelávania učiteľov.

Etapa je ukončená vtedy, keď profesijné vzdelávanie učiteľov z praxe tvorí ucelenú a dlhodobú ponuku s jasnou progresiou, a nie kalendár nesúvisiacich jednorazových podujatí.

7. Pilotné overovanie v autentických kontextoch

Prepracované moduly, ponuky ďalšieho profesijného vzdelávania a formáty hodnotenia sa vyskúšajú so skutočnými skupinami účastníkov v reálnych podmienkach a spätná väzba od vzdelávateľov učiteľov, študentov a ďalších účastníkov sa systematicky zbiera. Pilotné overovanie znižuje riziko, že sa určitý prístup rozšíri skôr, ako bol overený v praxi. Zároveň zviditeľňuje implementáciu: kolegovia vidia, ako prístup funguje v kontexte podobnom tomu ich, môžu o výsledkoch diskutovať a prispôsobiť ho pred širším zavedením. Cieľom pilotného overovania teda nie je preukázať, že návrh bol správny, ale zistiť, čo je potrebné zmeniť.

Etapa je ukončená vtedy, keď zdokumentovaná spätná väzba z autentickej implementácie viedla k identifikovateľným úpravám.

8. Evaluácia, učenie sa a prispôsobovanie

Evaluácia sa pýta, či zmeny dosiahli to, čo dosiahnuť mali. V závislosti od intervencie to môže zahŕňať rozvoj kompetencií, účasť, realizovateľnosť, spravodlivosť, skúsenosti zamestnancov a študentov a širšie účinky na študijný program. Spravodlivosť sa zvažuje výslovne, pretože integrácia UI môže niektoré nerovnosti zmierniť, no iné vytvoriť alebo posilniť, napríklad naprieč predmetmi, skupinami zamestnancov alebo študentmi s rôznou mierou prístupu a podpory. Získané zistenia sa potom využijú na revíziu kurikula, profesijného rozvoja, hodnotenia a implementácie.

V tejto etape sa tiež zavádza pravidelný cyklus revízie usmernení vypracovaných v etape 2, ktoré sa budú musieť vyvíjať spolu so zmenami technológií, praxe a regulačných podmienok.

9. Inštitucionalizácia a škálovanie

Záverečná etapa presúva úspešnú prácu zo statusu projektu do bežných štruktúr inštitúcie. Znamená to jasné vlastníctvo, vymedzené zodpovednosti, primerané zdroje a začlenenie do existujúcich procesov, ako je rozvoj študijných programov a zabezpečovanie kvality. Škálovanie

by malo vychádzať z vlastného kontextu, kapacít a profilu inštitúcie, a nie z jediného univerzálneho modelu. Inštitucionalizácia znamená aj vytvorenie mechanizmov obnovy: technológie UI, vzdelávacie postupy a potreby inštitúcií sa budú naďalej meniť, takže ani samotný model nemôže zostať nemenný.

Etapa je ukončená vtedy, keď práca pokračuje aj po odchode ľudí, ktorí ju začali.

Vaša špecifická pozícia

Inštitúcie vzdelávajúce učiteľov majú súčasne dva mandáty. Transformujete vlastné vyučovanie a zároveň pripravujete budúcich učiteľov pre triedy, ktoré neriadite, za podmienok, ktoré nedokážete úplne predvídať, s použitím technológie, ktorá sa môže zmeniť ešte predtým, než do nich vaši absolventi nastúpia. Oba mandáty spolu úzko súvisia. Zameranie len na vnútornú transformáciu prináša riziko, že vzniknú kurikulá súvisiace s UI bez dostatočného prepojenia s budúcou praxou v triedach. Zameranie len na budúcu prax v triedach zase prináša riziko, že sa modernizuje študijný program bez zmeny inštitúcie, ktorá ho poskytuje. Plán postupu preto obe dimenzie spája.

Etapa 3 umožňuje všetko ďalšie. Veľká časť neskoršej práce závisí od kapacít vzdelávateľov učiteľov. Ich expertíza spočíva v ich odboroch a odborových didaktikách, takže integrácia UI nie je len otázkou pridania ďalšieho nástroja. Profesijný rozvoj musí prepájať používanie UI s vyučovaním, učením sa a hodnotením v konkrétnych predmetoch, namiesto toho, aby ho vnímal ako všeobecnú technickú kompetenciu. Práve preto si etapa 3 zasluhuje osobitnú pozornosť, keď sú zdroje obmedzené.

Kde sa etapa 4 stáva náročnou. Zásada, že gramotnosť v oblasti UI by mala byť zakotvená v odborových didaktikách, a nie riešená len v samostatnom module, sa ľahko vysloví, no oveľa ťažšie realizuje. Samostatný modul možno zveriť jednej osobe, kým distribuovaná integrácia si vyžaduje, aby mnohí kolegovia prehodnotili časti vlastného vyučovania. Ak je samostatný modul užitočný ako prechodný krok, mal by byť ideálne prepojený s dlhodobejším plánom integrácie naprieč celým študijným programom.

Vaša výnimočná páka v etape 5. Etapa 5 poukazuje na osobitnú črtu vzdelávania učiteľov: vaši študenti sú dnes učiacimi sa a neskôr učiteľmi. To, ako ich učíte, sa preto stáva súčasťou toho, čo sa naučia o vyučovaní. Ak budúci učitelia zažijú premyslené vyučovanie s integrovanou UI ako učiaci sa, stretnú sa s konkrétnymi modelmi, ktoré môžu neskôr reflektovať a prispôsobiť vo vlastnej praxi. Vyučovanie o UI bez modelovania jej pedagogického využitia poskytuje veľmi odlišnú skúsenosť. Preto etapa 5 presahuje samotnú reformu hodnotenia.

Etapa 6 je vaším rozhraním so školami. Vaša ponuka ďalšieho profesijného vzdelávania je vstupným bodom. Rozširuje dosah vašej inštitúcie za hranice budúcich učiteľov aj na tých, ktorí už

v triedach pracujú. Spolupráca s učiteľmi z praxe zároveň môže priniesť aktuálne skúsenosti z tried späť do vzdelávania učiteľov. Ďalšie profesijné vzdelávanie tak môže fungovať nielen ako služba poskytovaná školám, ale aj ako kanál vzájomného učenia sa medzi školami a inštitúciami vzdelávajúcimi učiteľov.

Čo dokážete vy a školy nie

Inštitúcie vzdelávajúce učiteľov majú často väčší priestor na revíziu študijných programov a hodnotenia, prístup k výskumným kapacitám a mandát pracovať naprieč viacerými školami. To dáva etapám 7 a 8 osobitnú hodnotu: to, čo sa naučíte prostredníctvom pilotného overovania a evaluácie, môže byť prínosom nielen pre vašu vlastnú inštitúciu, ale aj pre partnerské školy a širší systém. Zviditeľnenie týchto skúseností môže zároveň podporiť prijímanie nových postupov inde.

Kde začať, ak je všetko naliehavé. Začnite etapou 2 a etapou 3. Riadenie znižuje neistotu, zatiaľ čo kapacity zamestnancov vytvárajú podmienky pre zmysluplnú prácu v etapách 4 až 6. Ak sa začne revíziou kurikula skôr, než majú zamestnanci kapacitu ju realizovať, hrozí riziko zmien na papieri, ktoré sa v praxi ťažko realizujú.

Revision #2
Created 2026-09-17 16:18:57 UTC by Alexander
Updated 2026-10-20 15:41:29 UTC by Alexander